

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

“LANDSHAFTNI REJALASHTIRISH”
FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 500 000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi: 530 000 – Fizika va tabiiy fanlar
Mutaxassislik: 70530201 - Geografiya

Navoiy – 2024

Fan/mavzu kodi LR1206	O'quv yili 2024-2025	Semestr 1	Kreditlar 6	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
		Landshaftni rejalashtirish	60	120
2.	<p style="text-align: center;">I. Fanning mazmuni</p> <p>1.1.Fanni o'qitishdan maqsad - magistrantlarga hududni to'g'ri tashkil etish orqali ekologik-iqtisodiy-ijtimoiy barqaror rivojlanishga erishishda geotizimlarning ekologik, resurs va barqarorlik potentsialini hisobga olish hamda shular asosida chiqara olishi bo'yicha nazariya va malakalarni shakllantirishdan iborat.</p> <p>1.2. Fanning vazifasi - magistrantlarda hududdan barqaror foydalanishni landshaft va uning ichki xususiyatlari asosida amalga oshirish, landshaftlarni ilmiy-amaliy jihatdan muhofaza qilish, landshaftlardan foydalanishni har xil turlarini joylashtirish, talqin va tavsiyalar ishlab chiqish ko'nikmasini shakllantirish.</p> <p>II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>3-mavzu. Kirish. Kursning vazifalari. Fanning tadqiqot obyekti va predmeti. Kirish. Landshaft rejalashtirishning maqsadi va vazifalari. Fanning tadqiqot obyekti va predmeti. Fanning hududlarni rejalashtirishga ilmiy va amaliy ahamiyati.</p> <p>4-mavzu. Landshaft rejalashtirish rivojlanishi va yo'nalishlari. O'zbekiston landshaft rejalashtirishning rivojlanish tarixi. Landshaft rejalashtirishning asosiy yo'nalishlari va fanlararo aloqadorligi. Landshaft arxitekturasi.</p> <p>5-mavzu. Landshaft rejalashtirishning prinsiplari va metodikasi. Landshaft rejalashtirishning asosiy prinsiplari. Landshaft-ekologik sxem va hududni rejalashtirish sxemasi. Landshaft ekologiyasi uchun kartografik asosni tahlil qilish. Landshaft rejalashtirish metodik yo'nalishlari.</p> <p>6-mavzu. Landshaft rejalashtirish hududni ekologik to'g'ri tashkil etish yo'li sifatida Hududni tashkil etishdagi mavjud yondashuvlar mazmuni. Hududni tashkil etishning ekologik jihatlari. Landshaft rejalashtirishni amalga oshirishdagi huquqiy mexanizmlar va imkoniyatlari. Landshaft rejalashtirishning darajalari, yondashuvlari, umumiy tavsif. Ekologik tur tushunchasi, strukturasi, funksiyasi. Ekologik to'g'ri loyihalashtirish geografik prinsiplari.</p> <p>7-mavzu. Hududni turizm va rekreatsiyani rivojlantirish maqsadida muhofaza qilish va loyihalashtirishda landshaft rejalashtirish Turistik-rekreatsion zenalarning rivojlanish tarixi. Landshaft rejalashtirish jarayonining mazmuni. Yerden foydalanish tartiblarini turizm va rekreatsiyalar maqsadlari bilan anglash. Ekologik tur va alohida muhofaza etiladigan hududlar</p>			

tizimi hududining turistik-rekreatsion potentsialini sug'urta qilish. Landshaft rejalashtirish jarayonida tabiiy va madaniy yo'ldorliklarning sintezi imkoniyatlari.

8-mavzu. Landshaft rejalashtirish va yer tuzish ishlari

Yer tuzish ishlari mazmuni. Yer tuzish ishlari va ekologik jihatdan foydalanilmagan landshaftlar strukturatsiyasi o'zgarishi. Yer tuzish masalalarida landshaft rejalashtirish ishlarida reyel ahamiyatga. Yer tuzishning konstruktiv elementlari: ko'zi o'ramodi, yo'nbag'ir tizimi tasnifi va tahlili.

9-mavzu. Landshaftning estetik manzarasi va landshaft rejalashtirish

Landshaft rejalashtirishning estetik jihatlari. Vizuval elementlar va landshaftning xususiyatlari. Qir-tepalik landshaftlari manzarali-estetik tashkil etishning amaliy usullari. Tekislik landshaftlarini manzarali-estetik tashkil etishning usullari. Manzara rejalashtirishda ikki manzara: biri real, biri ma'naviy.8-mavzu. Iqtisodiy va sotsial geografiyada ilmiy tadqiqotlarning prinsip va usullari hamda uni tashkil etish masalalari

Iqtisodiy va sotsial jarayonlar va ularning o'rganishning geografik jihatlari, geografik tadqiqotlarning prinsiplari, tadqiqot usullari va ularni qo'llash usullari, Iqtisodiy va ijtimoiy geografiyada ilmiy tadqiqotlarni tashkil etish xususiyatlari, Iqtisodiy va ijtimoiy geografiyada ilmiy tadqiqotlarni tashkil etishning tayyorlov bosqichi, tadqiqotlarning dala bosqichi, Iqtisodiy geografik tadqiqotlarning yakunlov bosqichi

10-mavzu. Landshaft rejalashtirishning amaliy jihatlari: Muhandis-ekologik izlanishlar

Muhandis-ekologik izlanishlarning tavsifi va mazmunining landshaft rejalashtirishdagi o'zgarishlari. Shaharsozlik ishlarida landshaft rejalashtirishning amaliyoti.

11-mavzu. Iqlim o'zgarishi sharoitida landshaft rejalashtirish

Landshaft rejalashtirishda tabiat va iqlim o'zgarishi sharoitida o'zgarishlarni hisobga olish ahamiyati. Atmosfera havosi rejalashtirishga ta'siri. Iqlim o'zgarishlarining tuproq, o'simlik, atmosferaga ta'siri.10-mavzu. Aholi punktini iqtisodiy geografik o'rganish

12-mavzu. Tabiiy geografik jarayonlar va ularni oldini olishda landshaft rejalashtirish.

Tabiiy geografik jarayonlar haqida umumiy tushuncha.Surilma jarayonlari. Qulash jarayonlari. Cho'kish jarayonlari. Sho'r bosish, qatqaloqlashish, botqoqlashish jarayonlari.Tabiiy geografik jarayonlarning talofatini kamaytirish, ularni boshqarishda landshaft rejalashtirish.

13-mavzu. Tabiatdan foydalanishda landshaft rejalashtirishning ahamiyati va tadbiqot bosqichlari.

Tabiatdan foydalanish turini landshaftlar asosida rejalashtirish. Qishloq xo'jaligida landshaft rejalashtirish, turizm-rekreatsiyalarda landshaft rejalashtirish.Landshaft rejalashtirishning ekomuhofaza bosqichlari. Landshaftlarning xo'jalik, tabiiy-resurs imkoniyatlari, yaroqliligi, ahamiyatliligi,

qulay yoki noqulayligi. Landshaft rejalashtirishning tahlil jarayonlari.

14-mavzu. Landshaftlardan xo'jalikda foydalanish maqsadida landshaft muhofazasi va rekreatsion imkoniyatlarini baholash.

Landshaftlarni qishloq xo'jaligida, shaharsozlik va muhandislik ishlarida qurishda, turizm-rekreatsiyalarda, muhofaza qilish yo'nalishlarida baholash. Xavfli va yaroqsiz landshaftlar rejasi. Landshaftlarning baholash mezonlari.

15-mavzu. Tabiatdan foydaanish turlarini landshaftlar asosida kompleks rejalashtirish

Noyob va o'ziga xos landshaftlarni hamda tarixiy va madaniy yodgorliklarni aniqlash va ularni muhofaza qilish. Xo'jalik yuritishni cheklovchi yoki kamaytiruvchi geoeologik xavf va antropogen ta'siri yuqori bo'lgan hududlarni aniqlash.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar. Landshaft rejalashtirish va ekologik baholash:

1. Landshaft ekologik kartasini tuzish.
2. Xo'jalik landshaft kartasini yaratish.
3. O'rmon landshaftlarini hisobga olish va loyihalash.
4. Qishloq xo'jaligida foydalanish maqsadida 2 o'lkasi landshaftlarini baholash.
5. Qishloq xo'jaligida foydalanish maqsadida 7 o'lkasi landshaftlarini baholash.
6. O'rmon landshaftlarini shaharsozlik maqsadida baholash.
7. O'rmon landshaftlarini rekreatsion maqsadida baholash.
8. Tabiiy landshaft rejalashtirish kartasini tuzish.
9. Landshaftning estetik manzarasi va landshaft rejalashtirish
10. Landshaft rejalashtirishning amaliy jihatlari: Muhandis-ekologik izlanishlar
11. Iqlim o'zgarishi sharoitida landshaft rejalashtirish
12. Tabiiy geografik jarayonlar va ularni oldini olishda landshaft rejalashtirish.
13. Tabiatdan foydalanishda landshaft rejalashtirishning ahamiyati va tadbqiqot bosqichlari.
14. Landshaftlardan xo'jalikda foydalanish maqsadida landshaft muhofazasi va rekreatsion imkoniyatlarini baholash.
15. Tabiatdan foydaanish turlarini landshaftlar asosida kompleks rejalashtirish

IV. Mustaqil ta'lim uchun taksiya etiladigan mavzular:

1. Amaliy mashg'ulotga tayyorgarlik ko'rish
2. Madaniy landshaft tashkil etish landshaft rejalashtirishning obyekti sifatida.
3. Landshaft rejalashtirish yo'nalishlari.
4. Landshaft rejalashtirishning rivojlanishi
5. Landshaft rejalashtirish tizimida ekologik sinch.
6. Buyuk Britaniyada Landshaft rejalashtirish.
7. Fransiya Landshaft rejalashtirish.
8. Germaniya Landshaft rejalashtirish.
9. Rossiya Landshaft rejalashtirish.

V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllantiriladigan kompetensiyalar)

Fan o'zlashtirish natijasida talabaga:

- Magistrant fanning maqsadi va vazifalari, tadqiqot obyekti va predmeti, landshaft rejalashtirishning rivojlanishi va yo'nalishlari, ilmiy va amaliy ahamiyatni, hududdan foydalanish fanning hozirgi holati landshaft rejalashtirishning rivojlanishi va yo'nalishlari, landshaft rejalashtirishning prinsiplari va metodik yo'nalishlarini, landshaft rejalashtirishning hudud ekologik to'g'ri tashkil etish yo'li sifatida, hududni turizm va rekreatsiyani rivojlantirish maqsadida muhofaza qilish va loyihalash, landshaft rejalashtirish va yer tuzish ishlari, landshaftning estetik manzarasi va landshaft rejalashtirish amaliy jihatlari: muhandislik-ishlab chiqarish, landshaftning iqtisodiy jihatlari, landshaft ekologik landshaft, landshaft rejalashtirishning amaliy jihatlari: yer tuzish masalalari zamonlari loyihalashtirish landshaft rejalashtirish yo'nalishlari bo'yicha bilimga ega bo'lishi kerak.

1. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi.

2. GIS texnologiya, kosmos materiallaridan foydalanish.

3.

Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- Ma'ruzalar;
- Interfaol keys - stadilar;
- Kartografik (kartalar ma'lumotlari asosida mantiqiy fikrlash, tarmoqlar dinamikasini tahlil qilish);
- Guruhlarda ishlash;
- Taqdimotlarni qilish;
- Indidual loyihalarni himoya qilish.

4.

VII. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

5.

VIII. Asosiy adabiyotlar

1. Zokirov Sh.S., Toshov X.R. Landshaftshunoslik. O'quv qo'llanma. – T.: Turon zamin ziyo, 2016.
2. Хорохорин А.В., Авессаломова И.А., Дьяконов К.Н., Иванов А.Н., Калугина В.Н., Матасов В.М., Низовцев В.А., Сысоев В.В., Харитонов Т.И., Чикова В.П., Эрман Н.М., Лощинская Е.С. Теория и методология ландшафтного планирования. Учебное пособие. – М.: Наука, 2019. – 444 с.

Qo'shimcha adabiyotlar:

3. Zokirov Sh.S., Toshov X.R. Landshaftshunoslik. – T.: Dizayn-press, 2013.
4. Zokirov Sh.S. Antropogen va amaliy landshaftshunoslik. – T.: Universitet, 1998.
5. Yakimov K.A. Baxmal tumanida tabiatdan foydalanishda landshaft rejalashtirishni

- o'rganish. Monografiya. – T.: “Ma’rifat”, 2023. 228 bet.
6. Бусыгина А.И. Экологическая оценка ландшафтов. – М., 1992. – 89 с.
7. Асткина Л.М., Жукова М.В. Эстетика ландшафта: учебное пособие – Екатеринбург: Урал. гос. лесотех. ун-т, 2017.
8. Зинченко Т.В. Географическое прогнозирование. М.: “Высшая школа”, 1987.
9. Казаков Л.К. Ландшафтоведение с основами ландшафтного планирования. М.: Академия, 2007.
10. Максаковский В.П. Историческая география мира. – М., Экспрос, 1999.

Ахборот манбалари

11. www.undp.uz
12. www.ziyo.net
13. www.usegoogle.com

- 7 Navoiy davlat pedagogika instituti tomonidan ishlab chiqilgan va Institut Kengashining 2024 yil 6-sentyabrdagi qarori bilan tasdiqlangan
- 8 **Fan/modul uchun mas’ullar:**
DSc. dotsent Shodiyev Sanjar Ro`ziqulovich – Navoiy davlat pedagogika instituti Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari kafedراسи mudiri.
- 9 **Taqrizchilar:**
Rahmatov Yu.B Nav.DPI “Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari kafedراسи” dots.
Eshboyev B. Samarqand davlat universiteti “ Tabiiy fanlar” kafedراسи dots.

Kafedراسи mudiri: _____

g.f.d.S.R.Shodiyev

№ _____